

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

פרשת ניצבים

צאת השבת	כניסת השבת	
19:31	18:19	ירושלים
19:32	18:37	תל אביב
19:32	18:37	חיפה
19:31	18:38	באר שבע

פרשה זו עוסקת בחידוש הברית בין עם ישראל לדורותיו והקב"ה בערבות מואב; בקללות שיבואו על הארץ והעם אם יחטאו ובאפשרות לשוב בתשובה.

משה רבינו מכנס את עם ישראל¹ קודם מותו על מנת להכניסם בברית עם הקב"ה אשר בחר בהם "למען הקים אותך היום לו לעם", ולאור הבטחת ה' לאבות שלא להחליף זרעם באומה אחרת, השביעם שאף הם לא יחליפוהו.² הוא

מודיע לעם כי הברית מחייבת גם את הדורות הבאים שיולדו בעתיד, ומזהירם כי מאחר ויראו את ע"ז של עמי הארץ שמא יש מי מהם "אשר לבבו פונה היום" מלקבל את ברית ה',³ ועל כן משביעם להיות נאמנים לברית. הוא מתריע בפני זה שיעז לעבוד ע"ז מתוך מחשבה שלא יארע לו רע ומודיע לו, כי כעת שעבר עבירות במזיד, ייחשבו לו גם עבירות ששגג ויקבל עליהם עונש. מחמת כעס ה' על מפר הברית "לא יאווה ה' סלוח לו... ומחה ה' את שמו מתחת השמים".

יהודים וגוים שיראו את עונשם של מפירי הברית, יבינו שמכות "כמהפכת סדום ועמורה" אירעו בשל עזיבת בני ישראל את ברית ה' אשר הוציאם ממצרים והליכתם אחרי ע"ז.

משה מבהיר כי אמנם "הנסתרות לה' אלוהינו" אך עבירות שנעשו על ידי יחיד בגלוי, יגרמו לענישה קולקטיבית עקב האחריות הציבורית למניעת התנהגות כזו.

משה מנבא כי התקיימות של הברכה והקללה תביא את העם הנמצא בגלות לשוב בתשובה ולשמוע בקול ה', ומבטיח לבני ישראל "ושב ה' את שבותך וריחמך ושב⁵ וקבצך מכל העמים אשר הפיצך". משה מבטיח כי אף "אם יהיה נדחך בקצה השמים" יפדה ה' את השבים בתשובה, ישיבם לארץ ישראל, ייטיב להם ויסיר מהם את טיפשות הלב.⁶ בזמן זה יפנה הקב"ה את כל הקללות אל עמי הארץ. למקיימי המצוות מבטיח משה ברכה בצאצאים, יבול הארץ ובעלי החיים. משה מדגיש בפניהם "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום" נמצאת בהישג יד של כל אדם, ומודיע להם על יכולתם לבחור בין חיים מלאי טוב בארץ ישראל, אשר יגיעו אם יטיבו לעשות וישמרו על מצות ה', לבין מוות שיגיע אם חלילה יבחרו ברע ויעבדו ע"ז.

משה בוחר כעדים על אזהרה זו את השמים והארץ⁷ אשר קיימים לעולם, ולנצח יוכלו להעיד כי התרה בפניהם על הגעת הרעה בעקבות חוטאים, ומורה לעם ישראל לבחור בדרך שתביא להם חיים "למען תחיה אתה וזרעך" חיים של אהבת ה' ומילוי רצונו. דבר זה יקנה לאדם אריכות ימים ושנים בהם יוכל לקיים מצוות⁸ אשר יזכו אותו לחיי העולם הבא.

¹ על פי סדר חשיבותם: זקנים, שוטרים וכו' (רש"י כט, ט).

² רש"י שם, יב

³ רש"י שם, יז

⁴ ובחטא נסתר ייענש האדם לבדו (רש"י שם, כח).

⁵ סיבת כתיבת לשון 'ושב' - כלומר שגם ה' שב מהגלות, ולא 'השיב' - כלומר שה' השיבם מהגלות, היא כביכול שכינה מצויה בגלות עם ישראל ובזמן שייגאלו, יגאל אף הוא (רש"י ל', ג).

⁶ אונקלוס שם, שם

⁷ רש"י שם, יט

⁸ רש"י מבאר ביאור נוסף. הקב"ה אומר לעם ישראל, ראו, הנה שמים וארץ לא שינו מתפקידם, למרות שלא מקבלים שכר או עונש. שימו ליבכם אתם, שכן מקבלים שכר או עונש בהתאם למעשיכם, ותקפידו שלא לשנות ממה שצוותם.

⁸ רש"י שם, כ

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

פרשת וילך

פרשה זו עוסקת בהעברת הנהגת העם מידי משה רבינו ליהושע ובכתיבת התורה ושמירתה.

בפרשה זו שתי מצוות עשה: הקהל וכתיבת ספר תורה.

הפרשה פותחת בפנייתו של משה לעם ישראל "ויאמר אליהם בין מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". הוא מרגיע את העם כי יונהגו מעתה על ידי יהושע, וה' ישמיד את אויביהם כפי שעשה לסיחון ולעוג "ונתנו ה' לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר ציויתי אתכם", ומבטיחם כי ה' יחזק אותם בעת המלחמה ולא יעזבום לאחריה.¹⁰ משה קורא ליהושע, ולעיני העם מעצים אותו לאור תפקידו להביא אותם לארץ המובטחת, ומבטיח לו כי ה' יהיה עימו בכל עת וימנע אפשרות של חולשה ותחושת פחד מצידו.

משה כותב את כל דברי התורה ומעניק את הספר לכוהנים¹¹ ולסנהדרין.¹² הוא מצוה אותם כי בחג הסוכות שלאחר שנת השמיטה, יקרא המלך את ספר דברים לעיני כל ישראל. הוא מצוה: "הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך" על מנת שילמדו את דברי התורה ובהבינם את גדולת ה' יראו ממנו¹³ ויקימו מצוותיו. בניהם הקטנים שלא הגיעו לכדי לימוד, יתחנכו ליראת ה'¹⁴ וכאשר יגדלו ישאלו וילמדו מן המבנים.¹⁵

ה' אומר למשה כי קרב יום מותו ומצוה אותו לקרוא ליהושע אל המשכן, שם ימנהו כמנהיג בעל סמכות¹⁶ על עם ישראל. הם מתייצבים במשכן וה' נראה אליהם בעמוד הענן העומד בפתח המשכן. הוא אומר לו כי לאחר מותו עתיד העם לקום¹⁷ ולעבוד ע"ז, וכי הפרת הברית תעורר את כעס ה' "ועזבתים והסתרתים¹⁸ פני מהם". הם ינוצחו על ידי אויביהם ויחוו צרות רבות, עד שיבינו כי הצרות הינן תוצאה של ריחוק מהקב"ה - שיוסיף להסתיר פניו בשל חטאם.¹⁹

ה' מורה להם לכתוב את שירת האזינו, ללמדה את בני ישראל ולוודא שהיא שגורה בפיהם - חשיבותה של השירה היא למקרה של חטא העם בעקבות רוב שפע. לאחר הצרות שיבואו, תבוא השירה המעידה²⁰ על התראת הקב"ה לתוצאות חטאם, ותבטיח "כי לא תשכח מפי זרעו" ומשה עושה כדבר ה'.

הוא שב ומצוה את יהושע "חזק ואמץ" לאור תפקידו להביא את העם לארץ המובטחת, בתוספת הבטחת ה' להיות עימו. בסיום כתיבת כל ספר התורה מורה משה ללוויים להניח את הספר בארון²¹ הברית. הוא מבקש שיקראו לזקני העם ושוטריו לדבר עימם את כל הנ"ל ומבקש מן השמים והארץ להיות עדים על התראתו,²² "כי ידעתי אחרי מותי²³ כי השחת תשחיתן וסרתם מן הדרך"

⁹ אי יכולת לאור ציווי ה', לא מחמת חולשתו - שהרי נאמר 'לא כהתה עינו ולא נס ליחו' (רש"י לא, ב).
ביאור נוסף - לא אוכל ללמוד תורה. היות ורצה הקב"ה למנוע ממנו צער על מותו, מנע ממנו מעיינות חכמה ומשה שלא יכול היה ללמוד, רצה מעצמו במיתה (רש"י ושפתי חכמים שם, שם).

¹⁰ דבר שיאפשר להם להתקומם (ספורנו שם, ו).

¹¹ שהינם מורי התורה (אבן עזרא שם, ט) ומהם יקבל המלך את הספר בעת קריאת התורה בזמן 'הקהל' -יבואר להלן (ספורנו שם, שם).

¹² שיביאו את הספר לכוהנים.

¹³ ספורנו שם, יב

¹⁴ אור החיים שם, יג

¹⁵ ספורנו שם, שם

¹⁶ רמב"ן שם, יד

¹⁷ האור החיים (שם, טז) מבאר כי למרות שבעצם מהווה ירידה רוחנית, עדיין נקרא 'קיימה' על שם הטוב שיקבלו ויגרום להם לכפור בטובה ולעשות רע (כלומר מעיד כי בעתיד יהיו במצב טוב, והוא זה שיגרום להם לחטוא).

¹⁸ האור החיים (שם, שם) מסביר כי אם יראה ה' בצרתם יתמלא עליהם רחמים, לכן 'מסתיר' פניו כביכול.

¹⁹ הרמב"ן (שם, יז-יח) מעיר כי על אף שלא התוודו לגמרי על חטאם, יש כאן הרהורי חרטה וראויים הם לקבלת חסד ה'. אך ה' יסתיר פני הגאולה מהם עד שיוסיפו על החרטה גם וידי גמור ותשובה שלמה

²⁰ רש"י שם, כא

²¹ רש"י (שם, כו) מביא שנחלקו בגמרא (בבא בתרא יד:) האם הונח ספר התורה בתוך הארון, בצד הלוחות, או על מדף חיצוני לארון.

²² לעיל אמר לעם כי יעיד בהם את השמים והארץ, וכעת העיד בפועל.

²³ הכוונה אחרי מותו של יהושע שחביב עליו כגופו - שהרי בזמן יהושע לא חטאו ישראל (רש"י שם, כט).